

กลุ่มประติมากรรมดินยืมบ้านป่าตาล

หมู่บ้านดินยืม...คุณธรรมจากก้อนดิน

ตุ๊กตาดินเผารูปร่างต่างๆ มีทั้งเด็กผู้หญิง เด็กผู้ชาย และสัตว์น่ารักๆ อย่าง ช้างน้อย แกะน้อย หมูอ้วน ฯลฯ ต่างมีรอยยิ้มสดใสอยู่บนใบหน้า ทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นอดยิ้มตามไปด้วยไม่ได้... นี่คือเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผลงานเครื่องปั้นดินเผา “กลุ่มประติมากรรมดินยืมบ้านป่าตาล” ตำบลสันพักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

2537 ได้เกิดแนวคิดในการปรับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น โดยหันมาปั้นตุ๊กตารูปร่างต่างๆ สำหรับตกแต่งบ้านและสวน

ต่อมา นายธนพล สายธรรม ได้ริเริ่มเดิมรอยยิ้มให้กับตุ๊กตาน่ารัก มีชีวิตชีวาขึ้น เขาเล่าถึงแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานว่า

“สำหรับผมเอง การปั้นดินเป็นงานที่ทำแล้วเรามีความสุข จึงอยากจะส่งต่อความสุขให้กับคนอื่นๆ ด้วย เลยเดิมรอยยิ้มลงไปในงานปั้นตุ๊กตา เพราะรอยยิ้มเป็นสัญลักษณ์ของมิตรภาพและความจริงใจ เวลาที่เราเห็นใครยิ้มเราก็มักจะยิ้มตาม ดังนั้นคนที่มาเห็นตุ๊กตาของเราอย่างมีความสุข เขาก็จะยิ้มและมีความสุขไปด้วย”

หมู่บ้านดินยืม

ชาวบ้านป่าตาลสืบทอดอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผามานานกว่า 100 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทอิฐมอญ คนโท แจกกัน และกระปุกออมสิน ในปี

แนวคิดในการปั้นตุ๊กตาดินยี้มได้แพร่หลายไปในชุมชน จนเกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มประติมากรรมดินยี้มบ้านป่าตาล โดยจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน และกลายเป็น “หมู่บ้านดินยี้ม” ที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

สู่การเป็นธุรกิจชุมชนเชิงคุณธรรม

ในปี 2552 กลุ่มประติมากรรมดินยี้มบ้านป่าตาลได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เศรษฐกิจเชิงคุณธรรม 4 จังหวัดภาคเหนือ โดยได้ทำงานร่วมกับ รศ.ดร.วีระศักดิ์ สมยานะ ผู้อำนวยการ กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้ประสานและสร้างความร่วมมือกับศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ในการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมในชุมชน และการสร้างหลักธรรมาภิบาลในการดูแลธุรกิจของชุมชน

จากการทำงานร่วมกันดังกล่าว จึงได้พัฒนาเป็น “ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้การประกอบอาชีพที่เคียงคู่คุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน

รวมทั้งประชาชนที่สนใจทั่วไป ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจนสามารถส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม

กระทั่งในปี 2555 มีการยกระดับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม ด้วยการจัดทำ “โครงการพัฒนาศักยภาพเพื่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลคู่มายั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลสันผักหวาน ได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 4 แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบในการถ่ายทอดความรู้ด้านธุรกิจชุมชนเชิงคุณธรรม โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ มีความซื่อสัตย์ ประหยัด มีวินัยระหว่างสมาชิกในชุมชน มีความสุภาพ สามัคคี และมีวินัยต่อส่วนรวม

เรียนรู้คุณธรรมจากงานปั้น

นอกจากนักท่องเที่ยว และกลุ่มผู้ที่มาศึกษาดูงาน ซึ่งสับเปลี่ยนหมุนเวียนมาจากชุมชนต่างๆ แล้ว แต่ละปี ยังมีเด็กนักเรียนเป็นจำนวนมากที่มาเรียนรู้กับศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลสันผักหวาน โดยเฉพาะโรงเรียนบ้านป่าตาล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้บรรจุให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นในการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชน

จากหลักสูตรในโรงเรียนสู่การเป็น มืออาชีพ

ทุกสัปดาห์โรงเรียนจะเชิญพ่อครู แม่ครู ซึ่งเป็นช่างปั้นดินจากศูนย์ฯ มาถ่ายทอดความรู้ในการทำอาชีพปั้นดินให้กับเด็กนักเรียน โดยจะสอนตั้งแต่ความรู้พื้นฐานไปจนสามารถปั้นออกมาเป็นตัวตุ๊กตาได้

นายธนพล หรือครูเอกของเด็กๆ เล่าว่า “พวกเด็กๆ ชอบการปั้นดินให้เป็นรูปเป็นร่างต่างๆ อยู่แล้ว จึงไม่ใช่เรื่องยากที่เราจะสอนเรื่องคุณธรรมให้กับเขา โดยสอดแทรกให้เขาเห็นจากสิ่งที่เขาทำ อย่างขั้นตอนการนวดดิน เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้แรงและใช้เวลามากกว่าจะนวดดินให้ได้ที่เราก็จะสอดแทรกไปว่า ขั้นตอนนี้พวกเขาจะต้องใช้ความอดทนและสามัคคีกันทำงาน

พอมาถึงขั้นตอนการปั้น กว่าจะปั้นให้ออกมาเป็นรูปเป็นร่างได้ ต้องมีความอดทน ตั้งใจ มีความขยัน และต้องมีความเพียร ความอดสาหัส ปั้นออกมาแล้วไม่สวยก็ปั้นใหม่ หมั่นฝึกฝนจนกว่าจะปั้นได้ ซึ่งเด็กๆ ส่วนใหญ่ก็สามารถปั้นออกมาเป็นตัวตุ๊กตาได้และเป็นตุ๊กตาที่มีรอยยิ้มด้วย

แต่ก็มีบ้างบางคนที่เป็นมือใหม่ที่ไม่สนใจเรียน เราก็ดูว่าเป็นเพราะอะไร รูปแบบที่ให้ปั้นอาจจะยากไป เราก็ปรับให้ง่ายขึ้น หรือให้เขาได้ลองปั้นตามจินตนาการของเขาเอง เขาก็จะสนุกกับการเรียนรู้มากขึ้น”

หลังจากที่อาจารย์ศฤงคาร แป้นกลาง เข้ามารับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนป่าตาลในปี 2558 ได้สานต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กๆ ให้เข้มข้นขึ้น โดยรวบรวมนักเรียนที่มีใจรักในงานปั้นจำนวน 30 คน ไปเรียนรู้กระบวนการปั้นดินกับครูเอกที่ศูนย์ฯ ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ซึ่งครูเอกได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และวิธีการปั้นดินให้กับเด็กๆ อย่างละเอียดทุกขั้นตอน

อาจารย์ศฤงคารเล่าถึงความตั้งใจว่า “เป้าหมายของโรงเรียนก็คือ การสร้างมืออาชีพให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เป็นช่างปั้นตัวน้อยที่สามารถสานต่อภูมิปัญญาและอาชีพของชุมชนได้ ดังนั้นเด็กๆ ที่เราส่งไปเรียนงานปั้นตุ๊กตาดินยิมบ้านป่าตาลกับครูเอกหรือพ่อครูสง่าและคณะจนมีความรู้ในการปั้นอย่างดีแล้ว จะกลับมาถ่ายทอดให้กับเพื่อนๆ และน้องๆ ในโรงเรียน โดยที่ทุกสัปดาห์นักเรียนทั้งโรงเรียน จะได้ฝึกฝนการปั้นดินจนสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ของนักเรียนได้ อย่างเรามีเด็กนักเรียน 200 คน แต่ละสัปดาห์เราก็จะมีตุ๊กตาดิน 200 ตัวที่สามารถนำไปจำหน่ายได้”

ทุกวันนี้ สินค้าตุ๊กตาดินปั้นฝีมือนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าตาลมีวางจำหน่ายในตลาดถนนคนเดินหลายแห่งในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากรายได้ เด็กๆ ยังได้ชิมชั๊บเรื่อง

ความรับผิดชอบในการทำงานตามหน้าที่ของแต่ละคน โดยเฉพาะงานปิ่นและงานลงสีตุ๊กตาที่ต้องใช้ความประณีตละเอียดอ่อนและความตั้งใจในการสร้างผลงานให้ออกมาสวยงาม ส่วนนักเรียนที่ดูแลด้านการออกร้านจำหน่ายสินค้าก็ได้เรียนรู้เรื่องความซื่อสัตย์ในการค้าขาย และการบริหารจัดการรายได้ของกลุ่มอย่างโปร่งใสอีกด้วย

“ความเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก จากการที่เด็กๆ ได้รับการพัฒนาคุณธรรมผ่านงานปิ่นดินก็คือ พวกเขามีความอดทน มีความขยัน มีสมาธิจดจ่อมากขึ้น เพราะได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการเรียนในห้องเรียนของเขาด้วย เมื่อเขาตั้งใจเรียนมากขึ้น ขยัน และมีสมาธิมากขึ้น การเรียนของเขาก็ดีขึ้น

เด็กอีกกลุ่มหนึ่งคือเด็กหลังห้อง เราพบว่าหลายคนมีใจรักในการปิ่น เขาอาจจะไม่เก่งทางด้านวิชาการก็จริง แต่เขามีทักษะในการปิ่นเป็นอย่างดี บางคนมีฝีมือดีมาก ซึ่งถ้าเราส่งเสริมเขาให้พัฒนาในด้านนี้ มันจะกลายไปเป็นอาชีพของเขาได้ในอนาคต” อาจารย์ศฤงคารกล่าว

ก้าวต่อไปสู่ความยั่งยืน

การทำงานร่วมกับกบวิวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ทำให้ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลสันผักหวาน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ

ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบในพื้นที่อื่นๆ ได้ความรู้และประสบการณ์มาต่อยอดการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ นับเป็นอีกหนึ่งปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์ฯ

ขณะเดียวกัน การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย ยังทำให้เกิดการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน นายธนพลเล่าว่า “แต่ละศูนย์ฯ ที่มาเรียนรู้ร่วมกัน เราคุยกันเหมือนพี่เหมือนน้อง พอเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายก็ทำให้เรามีครอบครัวที่ใหญ่ขึ้น อย่างศูนย์การเรียนรู้แม่ใจบ้านดิน อำเภอแม่แตง มีนักท่องเที่ยวยกอยากจะมาดูเรื่องงานปิ่นดิน ก็จะประสานมาที่ศูนย์ฯ เรา นักท่องเที่ยวยได้เรียนรู้อย่างครบวงจร เราเองได้เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวมมากขึ้น ชุมชนก็ขายสินค้าได้มากขึ้น ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ดีขึ้น...”

ที่สำคัญ การถ่ายทอดความรู้ในการปิ่นตุ๊กตาดินยังมีให้กับกลุ่มเด็กนักเรียนที่มีใจรัก ยังเป็นการปูทางสู่อนาคตในการสานต่ออาชีพของชุมชน ให้คนรุ่นใหม่ได้สืบทอดภูมิปัญญาอันมีค่าของบรรพบุรุษ พร้อมกับการปลูกฝังคุณธรรมความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป